

brengt (omgekeerd) de functie den vorm voort?") Gevraagd wordt dus, of de vorm der levende wezens tenslotte de verrichtingen wekt en bepaalt, of dat de functie den vorm te voorschijn roept.

De beteekenis dezer vraagstelling wordt, dunkt me, met één slag duidelijk, wanneer ik haar in een voorbeeld overvoer: „hebben de giraffen zoo'n langen hals door het voortdurend zich rekken naar het hooghangend mimosablād, of eten ze mimosablād, omdat ze zoo'n langen hals hebben?"

Wanneer men de kwestie zich in den vorm dezer vraagstelling ziet toespitsen, blijkt eigenlijk onmiddellijk, hoe een zeer bepaalde vooronderstelling als grondslag en uitgangspunt er onder wordt geschoven, hoe deze wijze van vragen het antwoord in een bepaalde richting zoekt, al laat het dat nog naar twee zijden open. Immers, hier wordt vrij duidelijk een oorzakelijk verband tusschen vorm en functie verondersteld; het schijnt niet alleen zoo, dat het eene moment het andere beheerscht, maar veel meer zoo, dat het eene het andere voortbrengt. Beide momenten worden hier in een causaal-genetisch verband gezet, en dan blijven er natuurlijk ook maar twee mogelijkheden over, die twee, welke, elkander uitsluitend, in bovengenoemd alternatief tegenover elkaar worden gesteld.

Het uitgesproken genetisch karakter dezer formulering doet reeds vaag den bekenden achtergrond van het evolutionisme opdoemen. En zeker kan het niet anders, of die theoriën, die alle levende wezens langs den weg van natuurlijke ontwikkeling van één begin willen afleiden, zullen ten dezen opzichte hun standpunt niet lang verborgen kunnen houden. Met andere woorden, het is te verwachten, dat de evolutie-hypothese, die de verschillende vormen van organisch leven van elkander afleidt, het meer samengestelde orgaan en organisme uit eenvoudiger vorm denkt voortgekomen, zich ook ten dezent ondubbelzinnig heeft uitgesproken.

Inderdaad is dat ook het geval, maar toch niet, alsof de evolutietheorie slechts één antwoord heeft toegelaten en onveranderlijk één standpunt heeft ingenomen.

Het tegendeel is waar. Dat vloeit daaruit voort, dat men wel kan spreken van de evolutietheorie, als van die hypothese, die alle organisch leven van plant en dier en mensch aan één gemeenschappelijke oorsprong denkt ontsproten, maar dat men nimmer mag voorbij zien, dat bij de nadere bepaling van de wijze van ontwikkeling de meeningen zeer ver uiteen loopen, en zoo scherp tegenover elkaar staan, dat men van evolutie-theoriën in het meervoud moet spreken.

Dit is aan de hand onzer beschouwing gemakkelijk te demonstreeren. Men weet hoe de voornaamste voorstanders der evolutie zijn geweest: Lamarck en Darwin, twee mannen, wier opvattingen intusschen principiëel van elkaar verschilden, al heet de eerste dan ook de voorlooper van den tweede. En niet het minst ten opzichte van het, causaal-genetisch gestelde, vorm-functie-vraagstuk, staan zij lijnrecht tegenover elkaar.

Volgens het Lamarckisme, in zijn oorspronkelijke formuleringen, maar ook in zijn nieuwere uitingen, is de functie het beheerschende en het primaire. Het organisme bezit, volgens hem, namelijk een vermogen om zijn behoeften desnoods in een nieuw orgaan om te zetten, oorspronkelijk ontstonden de verschillen door een functionele aanpassing der organismen aan milieu en behoefte, en die verschillen werden door overerving tot soortverschillen. De hals van den giraffe werd dus zoo lang door het voortdurend uittrekken naar de bladeren der hooge mimosa, die zijn honger stelden, de verandering roept dus vormverandering te voorschijn, de functie bepaalt den vorm en schept het orgaan.

Darwin's leer daarentegen is op geheel andere leest geschoeid. Hier is het geenszins zoo, dat de functie den vorm zou scheppen, veranderen en ontwikkelen. Doelmatigheidsoverwegingen, die aan het Lamarckisme niet vreemd zijn, laat hij niet gelden, zijn theorie is eigenlijk een toevalsleer. Immers de veelheid en verscheidenheid der vormen ontstaat volgens hem vanzelf, door spontane variaties der natuur; en of deze, toevallig ontstane vormen zullen blijven voortbestaan, hangt daarvan af, of ze zich in den strijd om het bestaan kunnen staande houden. De natuurlijke teeltkeus geschiedt dus in dien strijd, aangezien alleen de meest geschikte exemplaren hem zullen overleven, de vormverschillen en variaties zelf ontstaan autonoom, wil men, volgens de wet der noodzakelijkheid. Juist het spontane ontstaan van een oneindige reeks vormen, waarvan de natuurlijke teeltkeus dan bepaalt, welke zullen worden aangehouden, is het uitgangspunt van het geheele Darwinisme. De vorm is hier dus zonder twijfel primair.

Zoo ziet men uit deze oppervlakkige aanduidingen reeds, dat Darwin en Lamarck ten opzichte van het vormvraagstuk een geheel verschillend standpunt innemen, al waren ze beide grondvesters der afstammingsleer. Beide hebben heden ten dage nog talrijke aanhangers. De afstamming van al het levende van één oerceil, één oernevel, één oerslijm is een gedachte, die de eenheidsbehoefte van het menschenlijk denken op een zeldzame wijze schijnt te bevredigen. Ook al vermeederen zich de feiten,

die er strijdig mee zijn, de gedachte zelf schijnt moeilijk los te laten. Een der knapste en beroemdste der Europeesche medici hoorde ik verleden jaar getuigen: „Die Evolution ist eine Tatsache“; anno 1933 lees ik, hoe een voordracht over de geneeskraftige werking van zeewater, aldus aanvangt: „De zee heeft voor de ontwikkeling van het eerste leven op de wereld een groote beteekenis gehad. De eerste levende cel vond haar begin in de zee en de langzame evolutie van de levende natuur heeft voor een groot deel in en nabij de zee plaats gehad“. De stelligheid dezer woorden is typeerend, schoon niet overtuigend.

En al getuigde Bolk reeds jaren geleden, dat het probleem van het ontstaan van den menschelijken vorm een ander is als dat der menschelijke afstamming, zoolang de descendentiegedachte zoo diep in het natuurwetenschappelijk bewustzijn blijft genesteld, zoo lang zal men geneigd zijn, het vraagstuk van vorm en verrichting in Spencer's formulering te vatten. Immers de natuuronderzoeker ziet zich geplaatst voor een oneindige veelheid van vormen en organische functies, en wanneer die alle, zonder inwerking van krachten buiten het milieu, uit één enkel of uit weinige beginstadia moeten worden afgeleid, dan moet men wel komen tot het aanvaarden van een causaal-genetisch verband tusschen beide.

Het is hier niet de plaats de critiek te brengen van het evolutionisme, dat de achtergrond is, waartegen Spencer het vormprobleem plaatste. Maar, wanneer er voor ons geen reden is die ontwikkelingsidee te aanvaarden, waar wij den vormrijkdom anders ontstaan weten, zijn we tegelijk ontkomen aan den klemmenden groep van een onuitwijkbaar schijnend alternatief.

Apeldoorn.

Dr. G. A. LINDEBOOM.

UIT DE HISTORIE

Gispen over Prins Willem I.

Uit Gispen's Kamper periode maakten we reeds melding van zijn toespraak voor de Christelijke Jongelingsvereniging te Amsterdam over het Verbond van Willem van Oranje met den Potentat der Potentaten.

Nu de herdenking van 's-Prinsen geboortedatum nadert, lijkt het ons niet ongepast uit deze toespraak hier het volgende over te nemen:

Het waren voor Nederland en Oranje donkere dagen, toen in den zomer van 1573 de stad Haarlem, na moedigen tegenstand geboden te hebben, in handen der Spanjaarden viel. De ontroering en verslagenheid waren algemeen, door geheel het land. Het waren dagen als in later tijd, onder het bestuur van Prins Maurits, toen gelijk de Nederlandsche zanger het uitdrukt, de zon zoo rood zag, de straten zoo doodsich, kasteel en burch van edellien verlaten. Allerwege verspreidde zich de vrees, dat met den val van Haarlem veel, zoo niet alles verloren zou zijn. Men verborg die vrees niet voor den Prins, toen reeds als de Vader des Vaderlands geëerd en geliefd. In diepe moedeloosheid schreef men hem, dat nu alle hoop vervlogen was, tenzij er tusschen hem en eenig machtig vorst een verbond mocht bestaan, waardoor aan de Nederlanden hulp zou kunnen geschonken worden. Hierop antwoordde de Prins: „Hoe? zou nu de hand Gods eenigzins verkort en zijne Kerk en Gemeente te niet gebracht zijn? Gij schrijft ons, dat men u zou laten weten, of wij ook met eenigen grooten, machtigen potentat in vasten verbonde staan, waarop wij niet laten willen u voor antwoord te geven, dat, aler wij ooit deze zaak en de bescherming der Christenen en andere verdrukten in dezen lande aangevangen hebben, wij met den oppersten potentat der potentaten zulk een vast verbond gemaakt hebben, dat wij geheel verzekerd zijn, dat wij, en al degenen die daarop vastelijk vertrouwen, door zijne geweldige en machtige hand ten laatste nog ontzet zullen worden, spijt alle zijne en onze vijanden.“

Zoo luidde het waarlijk apostolische woord van den grooten zwijger, het woord dat Willems karakter en streven in het rechte licht plaatst.

Zijn karakter was groot. Gesproken uit edel bloed, werd hij, nog jong zijnde, door het aanbiddelijk bestuur des Heeren, aan het hof van den machtigen Karel geplaatst, die als Keizer Karel de vijfde over het Duitse rijk en de Nederlanden, zijn machtigen heerschersstaf zwaaid. Gunsteling en vertrouwde van zijn meester en diens zoon, hoorde en zag hij veel dat zijne groote gaven kon ontwikkelen, maar ook veel dat hem ergerde, en een heiligen ijver in zijn hart ontstak, voor het recht en de vrijheid van het verdrukte volk. Hij kreeg door zijn verblijf aan het hof kennis van vele zaken, die voor de rust zijns levens niet voordoelelijk waren. Inzonderheid heeft zijn omgang met den Koning van Frankrijk er veel toe bijgedragen, om hem te vormen tot het groote werk, waartoe God hem bestemd had. Staatsman niet minder dan krijgsman, was hij de rechte man op de rechte plaats, in de school des levens en der tegenspoeden gevormd. Hij was liberaal, in den waren zin des woords. Bekend met de gruwelijke plannen van Frankrijk en Spanje, om de Hervorming, in geheel Europa, in bloed te smoorren en met geweld uit te roeien, wist hij te zwijgen, om te zijner tijd te spreken. En begrepen die hem hoorden hem niet, het kwam omdat ze niet wisten wat hij wist, en hij niet altijd zeggen kon wat hij wist. En niet zonder reden was het dat Philips bij het afscheid nemen te Vliessingen hem toedwilde: „niet de Staten, maar gij, gij!“ Willem toch was het, die de Staten het

gevaar onder de oogen bracht, en onophoudelijk hen er opmerkzaam op maakte.

Verkeerd is het echter (wat door velen geschiedt) zich Willem voor te stellen als een heilige. In zijne jeugd toch was hij niet alleen, gelijk al de edelen, roomsch-katholiek, maar een vroolijk en levenslustig jongmensch, levende in zijn paleis alle dagen vroolijk en prachtig, omringd van vele vrienden, lieden van goeden zier, die nergens liever waren dan bij hem, zich vermakkende met luim en scherts, en niet het minst met zijn altijd keurige tafel. Eerst toen de ernst des levens kwam, toen hij tot zelfs zijn huisraad moest verkoopen of verpanden, voor het behoud des lands, toen de gansche wereld hem ontviel; toen leerde hij God in Christus kennen, als een bevlucht voor zijn hart; toen sloot hij met den Koning der Koningen dat verbond, waarin hij zijn heil en zijn kracht had, tot dat de kogel des verrads hem uit het strijdperk des levens in de eeuwige heerlijkheid overbracht; toen ook ging hij openbaar over van de roomsch-katholieke tot de Gereformeerde Kerk.

Edel, grootsch en godvruchtig was zijn streven. Zijne grondgedachte was, van den beginne aan geen andere, dan gewetensvrijheid ook voor de Hervormden te verkrijgen. En aan dat beginsel is hij tot aan zijn dood getrouw gebleven. Wel was het, in later tijd, vooral het belang der Kerke Gods, dat hem ter harte ging, en waarvoor hij streed; maar nooit heeft hij gepoogd de Gereformeerde Kerk tot heerschende Kerk te verheffen, met verdrukking van andersdenkenden. Integendeel. De vrijheid, die hij eischte voor de Gereformeerden, gunde hij ook aan de Lutherischen en Roomschen en Wederdoopers, en meer dan eens heeft hij zijn machtigen invloed gebruikt, om de Doopsgezinden te beschermen, tegen het misbruik van macht, door Gereformeerde magistraten gepleegd. Noch de banvloek van Paus en Koning, noch de groote woorden van een Dathenus vermochten iets op hem. Hij stond in een verbond met God, en daardoor was hij verheven boven den lof en blaam der menschen. In het licht van dat verbond aanschouwen we hem in de ware grootheid van zijn karakter en streven, als een man, gelijk Da Costa zegt: „standvastig, moedig, vroom, doordringend, ondoordringbaar.“

Niemand heeft Prins Willem beter gekend dan zijn vriend en strijdgenoot, de heer Marnix van Aldegonde. Tot hem sprak de zwijger. Aan hem openbaarde hij menigmaal wat omging in zijn hart. Marnix was dus meer dan iemand in staat, om den Prins in zijn karakter en streven te kennen. En hoe hij den Prins had leeren kennen, hij zegt het ons, in dat aandoenlijk Wilhelmuslied, in die dagen het lied des volks, waarin hij den Prins laat spreken.

Wilhelmus van Nassauwe
Ben ik van Duitschen bloet,
Den Vaderland getrouwe
Blijf ik tot in den doot,
En Prince van Oranjen
Blijf ik vrij onvervoerd,
Den Koning van Hispanjen
Heb ik altijd geëerd.

In Godes vrees te leven
Heb ik altijd betracht,
Daarom ben ik verdreven,
Om land, om luid gebracht,
Maar God zal mij regeeren
Als een goed instrument,
Dat ik zal wederkeeren
In mijnen regiment.

Lijf en goed al te samen
Heb ik u niet verschoont,
Mijn broeders hooch van namen
Hebben 't u ook vertoont:
Graaf Adolf is gebleven
In Vrieslant in den slach,
Zijn ziel, in 't eeuwigh leven,
Verwacht den jongsten dach.

Mijn schilt ende mijn betrouwen
zijt Ghy, o Godt mijn Heer!
Op U soo wil ik bouwen,
Verlaat mij nimmermeer:
Dat ik doch vroom mach blijven
U dienaar t'aller stondt,
Die tiranny verdrijven
Die mij mijn hert doorwondt.

Het verbond van Willem van Oranje met den Potentat der potentaten, dit is onze tweede gedachte, verklaart ons het beginsel en de kracht van het Vaderen strijd tegen Spanje. In onze dagen, M. H. wordt er veel van beginselen gesproken, en we ontkennen niet dat er ook waarlijk om beginselen gestreden wordt. Het pausdom is een beginsel. Hoe zou anders de kerk, die aan het pausdom geloof, en thans, als een onfeilbare macht het erkennend, na alles wat er geschied is, nog zulk een machtigen invloed op het openbare leven kunnen uitoefenen? Het pausdom was ook het beginsel waartegen onze vaders, in de moedigheid des Heeren, ten strijde togen. Tegenover dat beginsel, in den grond niet anders dan de heerschappij van den mensch over lijf en ziel der Christenen, stelden zij het beginsel van de oppermacht, de heerschappij van God, ook over paus en koning. Met den schijn tegen zich, ontpleiden de vaders de banier der vrijheid; eene vrijheid naar het evangelie, door Christus verworven en door zijn Geest in het hart geopenbaard. Aan God verbonden, en met Hem in een verbond staande, hadden zij een machtig beginsel tegen het beginsel van Rome, en waren zij sterk in den Heere, en in de sterkte zijner macht. Hunne leus was geen andere dan die van Jezus' Apostelen: oordeelt zelf of het geoorloofd is, ulieden meer gehoorzaam te zijn dan God? Wie dat beginsel niet ziet, en de macht er van niet erkent, kan onmogelijk een juist oordeel hebben over het glorieijkste tijdvak onzer geschiedenis. Ik wijk u daarom ernstig op, om een getrouw gebruik te maken van de historische werken van onzen Groen van Prinsterer, een Motley, en dergelijke mannen, die dat tijdvak hebben begrepen, omdat zij het beginsel, waaruit de vaders handelden, kennen en

waardeere
geschreeu
duizendtal
brandstap
lieft tot
lieft tot
Jezus Ch
verzet kor
naar zijn

De rev
gansch an
die Frieze
hun wett
de zijne;
Godt mijn
reiniteit,
lag op
wettig
eens den
aan Phil
oerbied zi
en hoe ze
zaamheid
nis, volge
en-dertigs
zien, hoe
ambt der
macht tot
en te zor
gediend v
te staan
op dezen
in elk wa
Neen, nie
maar tege
das Konli
bestreden,
houder, d
tegen de
sche inqu
penning,
len van d
schoen ov
dat room
eenigden
en wat o
door den
vraag we
afzwerger
der zeven
Een kri
der vader
das geloo
in het ve
degenen,
dige en m
zullen w
verbeurde
hunner l
lijden, z
ziel. Als
en vreem
hadden o
zoeken ve
God is de
kennen d
hij zich

Ich
Va
En
En
De
Ma
En
Ga
Ic
Da
Gh
W
N
So
Al
Da
Be

Hun li
grootsten
bleven z
hunne za
komen zo
friesland,
de bedru
geslagen
zou! Gett
hoop u g
des Heer
val en o
machtige
kunnen w
proeft van
Vredre

Da
Gh
W
N
So
Al
Da
Be

Hun li
grootsten
bleven z
hunne za
komen zo
friesland,
de bedru
geslagen
zou! Gett
hoop u g
des Heer
val en o
machtige
kunnen w
proeft van
Vredre

Hun li
grootsten
bleven z
hunne za
komen zo
friesland,
de bedru
geslagen
zou! Gett
hoop u g
des Heer
val en o
machtige
kunnen w
proeft van
Vredre

*) „Does structure originate the function, or does function originate structure?“ (Spencer, Principles of biology.)

*) Ook belijden
bij S. van